

Pleegzorg: een evidente keuze?

Prof. Dr. J. Vanderfaeillie

Faculteit Psychologie en Educatiewetenschappen
Vakgroep Klinische en Levensloopspsychologie

Inhoud

- Aanleiding van de spreekbeurt
- Residentiële zorg en pleegzorg: een begripsbepaling
- Verschillen in opvoedingservaringen
 - Continuïteit
 - Veiligheid
 - Persoonlijke aandacht
- Kenmerken van kinderen uit een instelling
- Verschillen in kenmerken tussen pleegkinderen en instellingskinderen via directe vergelijking
- Verschillen in uitkomsten op interventieniveau
- Discussie en besluit

Aanleiding van de spreekbeurt

- Pleegzorg werd als eerste te overwegen alternatief bij uithuisplaatsing naar voor geschoven voor jonge kinderen (Vandeurzen, 2009)
 - Wetenschappelijke evidentie
 - IVRK
- Na advies kinderrechtencommissariaat voor eerste te overwegen alternatief bij uithuisplaatsing voor alle kinderen en jongeren
- Is dit een evidente keuze?

Een begripsafbakening

- Residentiële zorg (RZ)
 - Kinderen groeien op in groepen zonder (vervang)ouders met een grote ratio kdn/opvoeders
 - Strak georganiseerde en onpersoonlijke routine
 - Professionelen die werken in ploegen
 - ! Veel variatie over verschillende vormen van RZ
- Pleegzorg (PZ)
 - Kinderen leven in een gezin met pleegouders met een kleine ratio kdn/opvoeders
 - Persoonlijke aandacht
 - Pleegouders zijn paraprofessionelen die veel aanwezig zijn
 - ! Veel variatie over verschillende vormen van PZ

Verschillen in opvoedingservaringen

- Continuïteit RZ
 - IK opgevoed door 5 opvoeders tegelijkertijd
 - +/- 50% IK verliezen ≥ 4 opvoeders de laatste 2 jaar (Roy et al., 2000)
- Continuïteit PZ
 - 77% Canadese PK reeds 1 PZP achter de rug en na 18m 46% in ander PG (Palmer, 1996)
 - 20% Vlaamse PK worden geplaatst uit ander PG en bijkomende 14% eerder geplaatst in PG (Vanschoonlandt et al., 2012)
 - 17% Vlaamse PK komt uit ander (pleeg)gezin (Bronselaer, 2011)
 - 44% breakdown in Vlaanderen (Vanderfaillie & Van Holen, 2010)
- Voor beide zorgvormen is continuïteit een aandachtspunt

Verschillen in opvoedingservaringen

- Veiligheid RZ
 - 1,6 incidenten/100 (Barth, 2002)
 - # meldingen 6 keer groter dan # in algemene populatie
 - In 32% dader opvoeder
 - In 16% dader een ander IK (Hobbs et al. 1999)
- Veiligheid PZ
 - 2,7 incidenten/100 (Barth, 2002)
 - # meldingen 7-8 keer groter dan # in algemene populatie
 - In 41% dader PO
 - In 20% dader een kind (53% ander PK, 16% kind Po of ander kind) (Hobbs et al., 1999)
 - 22% PK wordt mishandeld gedurende PZP (Tarren-Sweeny, 2008)
- Voor beide zorgvormen is veiligheid een aandachtspunt

Verschillen in opvoedingservaringen

- Persoonlijke aandacht RZ
 - Groepsopvoeding:
 - ✓ 13 kdn/leefgroep in Vlaanderen (Balcaen, 2013)
 - ✓ 75% IK in groep van ≥ 8 kdn (Roy et al., 2000)
 - IK voelen zich verbonden met opvoeders (\neq van PK) (NSCAW, 2003)
- Persoonlijke aandacht PZ
 - Grootte PG Vlaanderen ?
 - ✓ 15% woont samen met ≥ 3 PK
 - ✓ Bestandgezin = gemiddeld 5 personen (Bronselaer, 2011)
 - ✓ Dus meeste PK wonen met < 4 andere kdn
 - PK vinden mensen leuker waarmee ze wonen
 - PK zien PG meer als permanente verblijfplaats (NSCAW, 2003)
- PZ $>$ RZ *potentieel* inzake persoonlijke aandacht en vooral in dagdagelijkse omgang

Kenmerken van instellingskinderen (1)

- (Jonge) IK hebben in vergelijking met nooit-geïstitutionaliseerde of adoptiekinderen
 - Intellectuele achterstanden (Nelson et al., 2007)
 - IK uit instellingen van betere kwaliteit hebben kleinere achterstanden (Tizard & Joseph, 1970) en deze wordt op 5 jarige leeftijd ingelopen (Hodges & Tizard, 1989)
 - Taalachterstand, kleinere woordenschat en minder woordcombinaties (Windsor et al., 2007)
 - Zijn klein, licht en hebben kleinere hoofdomtrek (Smyke et al., 2007)
 - Sociale en gedragsproblemen (Johnson et al., 2006; Smyke et al., 2007)
 - Zijn sociaal gedesinhibeerd, overvriendelijk & niet-discriminerend vriendelijk (Dozier, 2012). Deze problemen worden niet ingelopen.
 - Zijn meer gedesorganiseerd gehecht (50-80% IK, 30% PK, 15% gewone kdn) (Van den Dries, 2009)

Kenmerken van instellingskinderen (2)

- (Oudere) IK in vergelijking met kinderen die thuis verblijven
 - Hebben een benedengemiddelde intelligentie en volgen vaker BO (Foley et al., 2001; Sladovic, 2004)
 - Hebben hogere externaliserende, internaliserende en totale probleemscores (Hukkanen et al., 1999; Wells & Whittington, 1993)
 - Werden geconfronteerd met een groter aantal stressoren en traumatische gebeurtenissen (Sladovic, 2004)
 - Ervaren minder sociale steun (Sladovic, 2004)
 - Hebben ernstigere en complexere problemen die reeds lange tijd duren (Hooper et al., 2000)
 - Hebben een lange hulpverleningsgeschiedenis waaronder uithuisplaatsingen (Hooper et al., 2000; Wells & Whittington, 1993)

Kenmerken een gevolg van verblijf in instelling?

- Cross-sectioneel onderzoek laat niet toe oorzakelijke verbanden te leggen
- Verschillen kunnen gevolg zijn van genetische factoren of ervaringen voor de plaatsing
- Vergelijking met geadopteerde kdn?
 - Geadopteerde kdn zijn geselecteerde groep
 - Adoptie is verschillend van PZ
 - Onduidelijkheid omtrent de plaatsingsduur is geassocieerd met meer gedragsproblemen (Tarren-Sweeny, 2008)
- Directe vergelijking met PZ is nodig

Kenmerken IK versus kenmerken PK (1)

- Jonge kinderen
 - Intellectuele vaardigheden van IK < PK, verschillen verdwijnen op 8 jaar (Fox et al., 2011)
 - Taalontwikkeling PK in PG <2 jaar = gewone kdn; PK in PG >2 jaar = IK (Windsor et al., 2011)
 - IK > PK emotionele en gedragsproblemen op 30 en 42 maanden (Ghera et al., 2009) en op 6 jaar (Roy et al., 2000)
 - IK < PK grootte en gewicht. IK = PK hoofdomtrek (Johnson et al., 2010)
 - IK > PK onveilig gehecht en meer niet-selectieve relaties (Smyke et al., 2010; Roy et al., 2004). 50% van PK is op 42 maanden niet-veilig gehecht.
 - Herstel hangt af van kwaliteit van opvoedingsmilieu en de inspanningen geleverd door de PO

Kenmerken IK versus kenmerken PK (2)

- Oudere kinderen
 - IK zijn vaker man (Curtis et al., 2001)
 - Intellectuele vaardigheden van IK < PK (NSCAW, 2003) en IK > PK naar BO (Barth, 2002)
 - IK > PK emotionele en gedragsproblemen (Baker et al., 2007)
 - IK > PK contacten met justitie (Curtis et al., 2001)
 - IK > PK meer problemen om anderen te vertrouwen (Vorria et al., 1998) en minder sociale vaardigheden (NSCAW, 2003)

Uitkomsten RZ versus PZ

- RZ < PZ op probleemgedrag (Lee et al., 2011)
 - Reguliere PZ
 - Intensieve BehandelPZ waarvan vnl. MTFC
- RZ < PZ diploma (Festinger, 1983)
- RZ < PK als volwassene (PK ↓ contacten gerecht, ↓ drugs, ↑ vrienden en sociaal netwerk en ↑ tevreden met leven) (McDonald, 1996)
- RZ = PZ inzake herenigingen (Wulczyn et al., 2000)
- RZ = PZ inzake breakdown (Sallnas et al., 2004)
- RZ > PZ in termen van kosten
 - RZ 6-10 keer duurder dan reguliere PZ
 - RZ 2-3 keer duurder dan intensieve behandelpleegzorg

Discussie en besluit

- PZ is te verkiezen wat jonge kinderen betreft.
 - Institutionalisering heeft voor jonge kdn negatieve effecten
 - PZP moet snel genoeg gebeuren om deprivatie (voldoende) te corrigeren
- Recent onderzoek toont dat ook voor oudere kinderen (intensieve behandel)PZ te verkiezen is (cfr. MTFC)
- Enkele kanttekeningen
 - De effecten zijn het gevolg van ‘hoge kwaliteit pleegzorg’. Echter, continuïteit, veiligheid en in mindere mate persoonlijke aandacht zijn een zorg ook voor PZ
 - De hechtingsrepresentaties van PM beïnvloeden de kans dat een PK veilig gehecht raakt. 50% van PM hadden geen autonome hechtingsrepresentaties (Stovall & Dozier, 2000)
 - Niet alle pleegkinderen zullen herstellen op alle ontwikkelingsdomeinen van de negatieve effecten van vroege verwaarlozing en mishandeling .

Discussie en besluit

- Pleeggezinnen zijn beperkt in de aanpassing van opvoeding en gezinsleven aan het PK
 - PO moeten worden ondersteund
 - Instroom van kdn met ernstige gedragsproblemen moet worden beperkt
- Voor sommige kdn is PZ niet aangewezen
 - Kdn die weglopen
 - Kdn met ernstige gedragsproblemen
 - Kdn die zich zeer moeilijk kunnen aanpassen aan een gezinsleven na ernstige verwaarlozing of langdurige institutionalisering
- Vlaanderen moet inzetten op hoge kwaliteit pleegzorg via selectie, ondersteuning en bewaking van instroom

Dank voor de aandacht

- Vragen?